

ADALÉKOK A XX. SZÁZAD ELEJI FELSŐHÁROMSZÉKI PEREFERNUM¹⁾ KÉRDÉSÉHEZ (kísérleti kutatás recens és okirat anyag feldolgozásának segítségével)

HASSZMÁNN PÁL — KÓSA-SZÁNTHÓ VILMA

A falusi közösségekben a leány családalapításkor, nászajándék, hozomány vagy perefernum elnevezéssel kapta meg szüleitől azokat az anyagi javakat, amelyek a mindennapi élethez szükségesek voltak. Ezeknek a tárgyaknak az összetétele társadalom- és családszervezet valamint gazdasági helyzettől függően koronként és tájegységenként változott. E dolgozatban éppen ezzel a kérdéssel foglalkozunk, azaz : a század első évtizedében, felsőháromszéken mit tartottak a fiatalok életkezdéséhez feltétlenül szükséges tárgyi tartozékoknak.

A perefernum alaposabb vizsgálatára a XIX. és XX. századból írásos dokumentumok, ún. **perefernum-levelek** hívták fel a figyelmünket. Felsőháromszék nyolc falujából (Szászfalu, Sárfalva, Felső-és Alsócsernáton, Zabola, Páva, Bélafalva, Mátisfalva, Dalnok) huszonkét levél került a csernátoni múzeum birtokába, a legkorábbi 1802-ből a legkésőbbi 1945-ből. Nem rendelkezünk olyan bőséges forrásanyaggal, amely megengethetné az alapos történeti vizsálatot, s így dolgozatunkban csak a XX. század első évtizedére korlátozodunk, amely időszakból öt levéllel rendelkezünk. Éppen azért választottuk ezt az évtizedet, mert a szegényes írásos forrást kiegészíthettük szóbeli adatokkal. Az idős emberek — akiket kissé lélektelen, s ezért nem szívesen használt kifejezéssel, adatközlőknek neveznek — segítsége nélkül nehezen boldogultunk volna, mert a levelekben található tárgynevek jelentésének egy részét nem ismertük, és a perefernum-levél iráskörülményeiről és szempontjairól is ők informáltak.

A tanulmány során először az **irogatást** megelőző eseményeket, majd a perefernum tárgyi összetételét ismertetjük. Mindezek az adatok szigorúan az 1900—1910. időszakra vonatkoznak. Történeti összehasonlítást az 1802—1945.-ből származó dokumentumok alapján végzünk, amire mindig külön felhívjuk a figyelmet.

¹⁾ A **PEREFERNUM** szóhasználatra nemcsak a népi írásbeliség felsőháromszéki dokumentumaiban szereplő **perefernalis**-levél terminus készített, hanem a népi írás- és szóbeli használattal megegyező, múlt század végi jogi értelmezés is: „a perefernum a római jogban a férjes nő külön vagyona, melynek kizárólagos tulajdona a nőt illeti s a férj csak kezelte“ (Pallas L.).

A PEREFERNUM LEVÉL LÉTREJÖTTÉNEK KÖRÜLMÉNYEI

A perefernum levelet a házasság hivatalos vagy egyházi megkötése előtt irták. A fiatalok egybekelését előkészítő első lépés a leány és legény családjának ismerkedése volt, amely a **háztűznéző**, vagy **háztüzlátó** során történt. A legény szülei meglátogatták a lány szüleit, akik majd később visszaadták a látogatást. A háztűznéző készítette elő a leánykérést, s tulajdonképpeni célja a házasulandó fiatalok családjainak barátkozása, valamint a házasság anyagi feltételeinek kitapogatása volt.

A háztűznéző után került sor a **leánykérésre** vagy **kikérésre**, s ugyanazon este, a kikérés szertartásának befejeztével az **irogatásra** is. Erré az alkalomra hívtak egy írni-olvasni jól tudó embert, a bírót vagy jegyzőt, és két tanut. A lány ingatlan javait bevitték a tisztaszobába, egy helyre rakták, majd sorrendbe és számozva felírták. Az irománynak felírták a címét, amely, 1900—1910 között legtöbbször „**Perfernális javak összeírása**“, ritkán „**nászadomány összeírat volt**“. A felírat után következett az alábbi szöveg: „**melyben foglaltatik (pl.) K. Sárfalvi Bíró Pál és neje született Konráth Ágnes édes leányok Márinak férjhez menetelle alkalomával Bereczki lakós Kalit Ignácshoz ingó és ingatlan javainak felírata felett az alábbi rendel**“: Az idézett szöveg alá került a táblázatfej: sorszám, tárgyak megnevezése, becsértek (korona fillér, forint).

Az adatközlők emlékezte szerint a legény is vitte a maga perefernum levelét, viszont ilyen írás nem került elő. Írás nélkül is közölték, hogy a leendő férj milyen vagyonnal indul majd a házasságba.

A perefernum-levél írás nem minden társadalmi és vagyoni rétegre volt jellemző, csak a jobbmódú házaknál készítették, ahol volt, amit felírni. A rendelkezésünkre álló korbéli levelek mind a katonarészen való leányoknak íródtak. A múlt század végétől kezdődően a lány nászajándékába szülői adományként bejegyeztek azokat a javakat is, amelyeket ő maga szolgálással szerzett. Az elszegődés célja is ez volt.

A perefernum-levelet két példányban írták, s ennek megfelelően kettős céllal: egyik példányt a fiatalasszony őrizte, s arra szolgált, hogy a saját szüleit kötelezze a levélbe diktált javak maradéktalan kiadására; a másikat a fiatalasszony szülei tartották meg, amely alapján a leány a házasságba vitt javait, válás esetén, a férjtől visszakövetelte. A bíróság jogerős aktának ismerte el a perefernum-levelet.

A PEREFERNUM ÖSSZETÉTELE

A hozomány összetételére vonatkozó szó- és írásbeli adataink lényegében azonosak, ugyanazt a sorrendet, tárgyi összetételt és elnevezést követik. A hitelesség kedvéért mi az írásbeli dokumentumokat elemezzük és a szóbeli közléseket magyarázatként használjuk fel. A századeleji, már említett levelek az 1904., 1903., 1906. és 1907., 1910. esztendőkből valók, a már megnevezett falvakból. Az 1906-ból származó, felsőcsereházi, Rákosi Róza levelét, noha tárgycsoportokra bontva, de azért egészében ismertetjük. Választásunk azért esett erre a levélre, mert tárgyi összetételben gazdag és az új divatot követi. A többi levelekből összeha-

sonlító anyagként részleteket idézünk. A továbbiakban újkeletűnek vagy divatúnak nevezünk minden olyan tárgyat vagy tárgycsoportot, amely az előző korok leveleiben, tehát 1802—1900-ig nem szerepelt s századunk első évtizedében jelent meg; régiesnek pedig azokat, amelyek 1900-ig előfordultak s az 1910-es esztendőktől kezdve maradtak ki. Szükség volt erre a kategóriazálásra, mert különben nem tudtuk volna az esetlegesen előforduló tárgyakat a szokásostól a hagyományostól megkülönböztetni.

A leány hozományát tárgycsoportokba osztva gyűjtötték, kezelték és írták fel. A házasságba vitt javakat jelentőségük szerint két nagy csoportba oszthatjuk:

- a) a létfenntartás forrásául szolgáló javak (föld, jószág, pénz);
- b) a leány használati tárgyai (bútor, textilneműk, háztartási eszközök).

A föld- és jószág-adomány az általunk ismert huszonkét levél egyikéből sem hiányzik, szerepel 1802-ben és 1945-ban is. Ennek ellenére „kilóg” a hozomány-levélből mert minden más adomány sorszámozva és egy meghatározott, a továbbiakban majd ismertetett rendben írták fel, a föld viszont hol a levél legelején, hol a legvégén szerepel (a közepén sohasem), előfordul, vagy utóíratképpen, sorszám nélkül jegyezték meg, hogy az illető leány melyik dűlőben, kinek a szomszédságában mekkora földet kapott. A hozomány összértékéhez viszonyítva a létfenntartás forrásául szolgáló javak értékének aránya az 1802—1945 időszakban nem változott és kb. a felét alkotta. Az 1900—1910 időszakban az ingatlan a hozomány összértékének 41%—49%-át teszi ki. Ebben az időszakban az adományozott föld nagysága öt-hat véka férje helytől öt hektárig változott, a család anyagi erejétől függően. Többnyire szántóföldet jutattak a leánynak, nagyon ritkán szerepelt házhely, legelő vagy szénahely, esetleg erdő. A jószágok közül a tehén (tinó), juh, malac, hízottdisznó fordul elő a levelekben. A szájhagyomány szerint tyúkot és libát is adtak a leánynak, de nem illet azokat felírni. A jószág elmaradhatatlan, ha a szülő valami oknál fogva nem tudott adni, akkor megjegyezte, hogy tehén vagy tinó helyett mennyi készpénzt juttat.

A leány ingatlan javainak felírását a század első évtizedében a bútorokkal kezdték, a textilneműkkel folytatták és háztartási eszközökkel fejezték be. Egészen a múlt század utolsó harmadáig a perefernális javak leírását a viselet darabokkal, esetleg az ágyneműkkel indították. Ez a sorrendváltás kapcsolatban lehet a ténnyel, hogy a rendelkezésünkre álló dokumentumokban a XIX. század első felétől a XX. század derekáig haladva a hozomány összértékében folytonosan növekedett a bútorok értékének aránya, nem a föld és jószág, sem a háztartási javak, hanem a textilneműk arányának rövására. Százalékban kifejezve adataink szerint 3%-ról (amely 1830-ig jellemző), 4%-ra (amely 1870 és 1890-ig jellemző), majd a század fordulón és század elején 10%-ra emelkedett, az 1910. évek után 15%-ra.

¹⁾ A hozomány egy részét a leány édesanyjától, esetleg nagyanyjától is örökölhette, más részét újonnan állították elő vagy szerezték be. Az örökölt tárgyak többnyire ág- és asztalneműből állottak amelyek az előző nemzedék hozományainak legszebb és legértékesebb darabjai voltak.

1. BÚTOROK

A század elején a bútorok száma, elnevezése és fajtája szinte perefernum levelenként változik. Mindegyikben előfordul azonban: ágy (egy vagy két darab); asztal (egy vagy két darab); szék (4—8 drb.) tükör és varrógép. Ugyanígy a levelekben az edényféleségek tárolására szolgáló bútor darab is szerepel, amely lehet **üveges** vagy **kredenc**, a ruhaféléknek pedig **kaszten**, **láda** vagy **sifon** (ruhaszekrény). Ahol kettő vagy négy szék van, ott ülő alkalmatosságként a kanapészek is előfordul. A bútor-darabok közt régiesnek számít a kaszten, a tükör, a láda és a kanapészek, új divatúnak a divány, a kredenc és varrógép. Ebben az időben is a „pullitéros” szobabútor a divat (amely 1872-ben szerepelt először), mellette a festett konyhaberendezés a régies stílust őrizte meg. A levelekben nem választják külön a konyha- és szobabútort, viszont ez jól kivehető a bútorok leírásából. Összetétel szerint tehát egymás mellett jelentkeznek különböző korok bútor-darabjai, az újat ünnepinek — szobabútor-nak használják, s a jómódúak szerzik be. Például az 1906-beli perefernum-levelben a leány 8 hold földet, 10 hold erdőt, egy bennvaló helyet és szénahelyet kapott. Emellé egy tehenet, egy szekeret, két láncot, két tinót, egy juhot és egy malacot. Bútorai is új stílusúak. A régimodi bútorokat is férjhez vivő leány (1904-ben) gyengébb módú; perefernum-levelben egy db., hat éves svájcer tehen, egy darab **süldő malac** és a **szénarét dűlőbeli tagból** 1 hold szántóföld szerepel adományként.

Szószerint idézzük a perefernum levelekben előforduló bútorokat az eredetivel azonos sorrendben:

1906-beli levél bútorai	1904-beli levél bútorai
egy varrógép . . . . . 28 frt.	két db. ágyak festettek 16 kor.
két sifon . . . . . 40 frt.	két db. asztalok egyik pullitéros kerek a más festett 18 kor.
egy üveges . . . . . 13 frt.	egy db. pullitéros kaszten 16 kor.
két ágy . . . . . 16 frt.	két db. kanapé székek . . 14 kor.
egy divány . . . . . 18 frt.	egy db. pullitéros sifon . 26 kor.
négy szimpla szék négy más 15 frt.	egy db. festett láda . . . 7 kor.
egy láda . . . . . 2 frt.	négy db. ülő székek . . . 10 kor.
tükör . . . . . 3 frt.	egy db. festett kredenc . . 9 kor.
	egy db. varrógép . . . . 40 kor.
	egy db. falra való nagy tükör . . . . . 4 kor.

2. ÁGYNEMŰK

A textil nemüket, mint az irásokban is, tárgycsoportonként külön ismertetjük, betartva a felírás sorrendjét.

Másfél százados időszakban, az ágynemű összetétele, elnevezése és felírási sorrendje is alig változott. Az 1904-beli Sársfalvi prefernum-leveleiben ugyanazokat a darabokat, ugyanabban a sorrendben és darabszámban találjuk meg, mint amelyek az összes megelőző és utána következő dokumentumokban szabályszerűen megvannak, és pedig: „két derekalj 1—1 hajjal; tizenkét db. párnák két, két hajjakkal; két db. paplanok lepedőkkel együtt; egy db. cserge; két db. ágytakarók, tíz db. lepedők, ebből hat gyölcs és négy kender“. 1802-től 1900-ig a paplanok száma egyről kettőre szaporodott, az ágytakaróké kettőről négyre. A cserge régies ágyneműnek számít a század elején, 1897 után nem is fordul elő. Más régi textíliával nem találkozunk. A „rúdravoló festékes“ 1835-ig van jelen. A szalmazsák „kilog“ az ágyiruhák sorából, hol elől, hol hátul, hol középen van, ennek magyarázatát abban látjuk, hogy nem volt megfelelő hagyományos helye — ugyanis 1870-es években olvastunk róla először — is így mindenki belátása szerint sorolta be. A párnák és lepedők száma változó, nincs meg mindenhol a 12, amelyet rendjén valónak tartottak. A párnák számát a lakodalom alkalmával a nagyanyáktól és násznagytól kapott darabok egészítették ki 12-re, a lepedőket pedig a végvásznonban felírt anyagok pótolták.

Az új bolti anyagok megjelenése s a hozzávaló anyagi mód megléte együttesen megbontja a tucat-szám szabályt, mert a meglévő tizenkettőhöz hozátesznek még ilyen, rangosnak számító darabokat is. Ismét az 1906-beli újszerű és 1903-beli régies összetétel példaként:

1906-os levél ágyneműi

három derekalj négy héjjal 36 frt.
tizenkét párna két-két héjjal 20 frt.
egy sejem két szőr paplan
lepedőstől . . . . . 20 frt.
egy boti ágyterítő és egy
asztaltertítő . . . . . 8 frt.
két-két fehér ágyterítő két
szöttes . . . . . 15 frt.
egy bolti lepedő és 8 házi-
szött . . . . . 10 frt.
két szalmazsák, 50 sing
gyölcs, 50 keskeny . . . . . 12 frt.

1904-beli levél ágyneműi

két derekaly hajjakkal 32 kor.
kilenc drb. párnák 2 két
hajjal . . . . . 54 kor.
két drb. paplanok . . . 15 kor.
egy drb. cserge . . . . 14 kor.
két drb. szalmazsákok . 15 kor.
tizenkét drb. lepedők . 25 kor.

3. ASZTALNEMŰK ÉS EGYÉBB GAZDASÁGI TEXTÍLIÁK

Az étkezéshez szükséges vászonholmik száma és alaptnyaga nagyon változatos, bár itt is a féltucat és tucat volt a szabályszerű. A nem kerek számok a következő megkötésekből erednek: a leánynak kellett hogy le-

gyen egy hosszú, 24 személyes abrosza, egy kék színű, amelyet temeskor terített az asztalra és egy tíznyüstös díszes fehér abrosz. Ezeket, attól függően, hogy milyen anyagi erővel bírták, vagy beleszámították a 12-be, vagy külön hozzátették. Az abroszokat viselőre és ünneplőre osztották. A hétköznapi kenderből készülhetett és tarka, veres vagy kék színű, az ünnepi gyapotból szőtt fehér színű volt. Az abrosz előfordul mind a huszonnégy dokumentumban, az asztalkendővel együtt, ez utóbbi 1870 után a „szelvét“ vagy „szervét“ nevet is kapta. Az évtizedek során az asztalneműk száma növekedett: 1802—1930-ig 6 darab szerepel, majd fokozatosan 12, 18; az asztalkendők száma általában az abroszok számának kétszerese.

Ugyanúgy, mint az abroszok száma, a törülközőké is megnövekedett. A **törülköző** kifejezés 1972-ben fordul elő először, addig **kendőző-kendő**-nek hívták; 1872 után váltakozva szerepel mind a két elnevezés. Az elnevezések és bizonyos tárgyak elterjedésének ideje függ a falu helyzetétől is. Köztudott, hogy egyazon tájegységen belül egyik falu hagyományörzőbb, mint a másik, mert zártabb a település, rosszak a közlekedési viszonyok stb. Ennélfogva ilyen szórványadatokból, mint a miénk nem vonhatunk le messzemenő következtetéseket, csupán a tényeket közölhetjük.

Az asztalneműkhöz tartozó takaróruha és tányértörő hiányzik a XX. század első évtizedéből származó levelekből, ezt a hiányt esetlegesnek is vélhetjük, ugyanis 1870-től kezdődően adták a leánynak ezeket a darabokat, s 1910 után is szerepelnek. Előfordul az is, hogy az asztalkendők töltötték be ezek szerepeit.

A gazdasághoz szükséges szöttesek közül a perefernumba 12 zsák, egy ponyva és 5—6 tarisznya került. A zsákok és tarisznyák különböző nagyságúak.

1906-beli levél asztalnemű gazd, textilliái

egy tucat tíz nyüstös három
hosszú abrosz . . . . . 25 frt.
egy tarka négy vastag
kettő baracmagos abrosz
huszonnégy asztalkeszkenő
fele tíznyüstös . . . . . 7,30 frt.
huszonnégy asztalkeszkenő
fele tíznyüstös kisebb . . . . . 2,40 frt.
harminc kendőző kendők . . . . . 9 frt.
husz zsák fele gyapjú, fele
kender két kisebb . . . . . 20 frt.
egy ponyva . . . . . 2 frt.
két pokros egy kenyeres
tarisznya . . . . . 9 frt.

1904-beli levél asztalneműi gazd, textilliái

tizenkét drb. abroszok
ebből egy drb tíz
nyüstös . . . . . 30 kor.
tizenkét drb. szelvétek . . . . . 7,20 kor.
tizennyolc kendők ebből
12 gyocs, hat gapot . . . . . 14,40 kor.
tizenkét drb. kender-
zsákok . . . . . 12 kor.
öt drb. tarisznyák,
kisebb nagyobb . . . . . 3,20 kor.

Az 1903-as perefernum-levélben tizennégy abroszból 4 veres, hat kék, 8 fehér és a hozzávaló szervétekből 12 fehér, 6 piros, 10 kék.

4. A VISELET DARABJAI

A perefernum tárgycsoportjai közül, a század elején, a viselet a legszegényesebb. A viselet összetétele szinte húsz évenként átstrukturálódik, helyesebben a struktúra megmarad de elemei: a viselt darabok egyike, vagy másika változik meg. Például a XIX. első felének köpenyegei, subái, bundái, condrai helyén a XX. század elején felső téli kabát szerepel. A **gyolcs-, fejtő-, tarka-, patyolat-, karton rokolva**; a hozzávaló **sejem és ujjas lajbli és mejjrevaló** valamint a **sejem-, tarka-, patyolat-, gyolcs** előruha helyén a **rendruha** található. Ez a viselet is rokolyából áll, amihez felső, azaz blúz társul és eléje kötény. Tizenkét vagy hat renddel ruházták ki a leányt. Ünnepre kasnérből, bolti gyapjú szövetből, készítették, hétköznapra szöttesből, kartonból, vagy posztóból. A viseletet 12 fehér ing, két nagyruha (kendő) és két hárászkendő egészítette ki.

1906-beli levél viselet darabjai	1907-beli levél viselet darabjai
egy felső (kabát) . . . . . 14 frt.	tizenkét drb ingek . . . . . 15.60 kor.
két nagy ruha egy hárász . . . . . 10 frt.	hat rend szőr gunya és egy fehér szoknya . . . . . 88 kor.
hat rend boti három rend szöttes ruha . . . . . 45 frt.	egy rend posztó egy rend szöttes egy rend posztó kétt drb kabát . . . . . 20 kor.
	egy nagy kendő két hárász kendők . . . . . 15 kor.
	tizenkét főrevaló kendők hat szőr hatt karton . . . . . 12 kor.
	husz drb zsebb kendők . . . . . 15 kor.

1907-beli levélből (Szászfaluból) a viselet darabjai öt tételből állnak: „tizenhárom rend rokolyák felsejikkelegyütt; egy posztó kabát; egy magyar bunda; két posztó ruha nagy (kendő), 8 kisebb; egy nagy posztó kendő“. A fejrevaló ruha, más szóval fejkendő a viselet elmaradhatatlan kelléke, minden időben megtaláljuk.

A viselet fontosságának csökkenését mutatja az 1910-beli perefernum-levél, amelyből teljesen kimaradt.

Az összes textilnemük a perefernum értékének átlag 22%-át alkotják a század elején, legértékesebb köztük az ágynemű darabjai.

5. HÁZTARTÁSI ESZKÖZÖK

Az asszonyi munka ellátásához szükséges eszközök és kellékek a perefernum-levél végére kerültek, értékük is a legkisebb, a hozomány összértékének átlag 6%-át képezik. Sok apró darabból áll a háztartás ellátásához szükséges perefernum-rész, s a darabok három funkció körül csoportosulnak: főzéshez és tálaláshoz való darabok; mosáshoz és vasaláshoz való darabok; kenyérsütéshez való darabok.

—főzéshez és tálaláshoz szükséges pereferrals javak

megszaporodtak az évtizedek során. Míg 1802-ben 12 bokályt és cseréptányért kapott a leány s csak 1830 után kést, villát és kanalat. 1870-ben már tálakat is. A század elejére kibővül a leltár. Idézzük az 1906-béli levelet :

egy tuczat porcellán egy tuczat kisebb csésze (?)	5	frt.
egy zöldséges egy leveses két sültés tál	3	frt.
kávés ibrik, két feketekávés findsza, egy tej forraló	1.50	frt.
egy tuczat kés villa, egy tuczat a kalány, egy tuczat kicsi kalány, két leveses kalány, egy kávé örlő	7	frt.
egy tuczat boros pohár egy tuczat kávé	4	frt.

A főzéshez szükséges eszközök közül minden pereferrals-levelemben megtalálható az ércedény, pléh kászló (edény), reszelő, szűrő, tölcser, kávédaráló, maktörő és szita. Ugyancsak az 1906-béli levelemben :

két lapító	1	frt.
egy érc fazék egy pléh	3.50	frt.
egy érc lábos, egy tál, hat tányér pléh, két kászló	2	frt.
egy tormás csésze, torna reszelő, téglázó masina	2	frt.
szűrő szita, tölcser, litres kanna	2	frt.
egy rézmozsár, mosdótál	1.50	frt.

Az 1907-béli szerényebb levelemben is megtaláljuk a „egy kávédaráló ; egy ércfazék, egy tuczat két villájával ; egy tuczat pléh kanál ; tizenkét kávéskanál ; egy tuczat porcellán tányér, egy leveses, egy sültés, 2 tormás tál ; 8 boros pohár, 6 kávé pohár, egy tornaörlő“.

— A mosást ún. lúgzórakás alkalmával végezték, amelyhez nagy faedények voltak szükségesek.

— a mosáshoz szükséges pereferrals javak —

A ruhanemüket lúggal tisztították ún. „lúgzó-rakás“ eljárással. Ehhez a munkafolyamathoz nagy faedények kellettek. Minden asszony igyekezett leányát ellátni ezekkel a tárgyakkal is. A hagyományörzőbb pereferralsokban minden tárgy szerepel, az új divatúban elmarad egy részük. Pl.

1906-béli levél mosó eszközei	1910-béli levél mosó eszközei
(eg káposztás kád), egy	vizes kártya . . . . .
lúgzó cseber 8	frt.
tiszta cseber, két kártya 1	frt.
egy kisebb és egy	ruhaszáraztó gyeplő . . . . .
nagyobb üst 2.80	frt.
	egy kötés csiptető . . . . .
	lúgzó kád . . . . .
	8 kor.
	törzsölő cseber . . . . .
	3 kor.

A kenyérsütés, úgy mint a mosás, szintén nagyobb faedényeket igényel ; az 1906-os levél egyetlen tételének sorolja fel : egy szita, két rosta, három tekenő „az 1903-béli levelemben teljesebb a felszerelés“ : egy sütő tekenő és egy gyűrő tekenő . . . 02 korona ; egy gyir szita . . . 60 kor. egy dagasztószék, érték nélkül.

A felsőháromszéki perefernum-szevelek elemzések végére érve a következő észrevételeinket rögzíthetjük :

1. Háromszék nem minden helységében volt szokásos a fiatalokat földdel ellátni. Ismereteink alapján éppen azért válik a felsőháromszéki perefernum sajátossá : az új házasoknak biztosítja a létfontartás forrásait. A szóhagyományban is így érvelnek : „azért adják a perefernumot, hogy legyen amiből megélniök a fiataloknak“.

2. A perefernum-szevelek összetételében a tárgycsoportok szabályszerűen megtalálhatók, ezen belül is követnek egy bizonyos sorrendet, viszont nincs olyan elvárás, amely kötelezővé tenné bizonyos funkciójú, minőségű és darabszámú tárgyak meglétét. Más szóval, élve : „ha nem volt valami meg a perefernumban és észrevettek, megszólták, de azért nem dőlt össze a világ“.

3. A hozomány javainak nagyon kis hányada házilag előállított szőtt, vagy fanemű, nagyobb része boltból vásárolt, vagy bolti alapanyagból készült, (nem elhanyagolható a helyi mesterek által készített eszközök aránya sem).

4. A perefernum összetételében a legtöbbet a bútorok és viselet darbjai változtak. A bútorokra a század elején több gondot fordítottak, mint a megelőző időszakokban, a viseletre kevesebbet. Mindkét tárgycsoport esetében követték a divatot. Bútorral egy életre ellátták magukat, ruházata nem, mert abban az időközben változó divathoz igazodtak. Érdekes, hogy olyan vidéken, ahol a hozományban hagyományos népi bútorok és népviseleti darabok szerepelnek, a perefernumot nyilvánosan viszik a falu szeme láttára, pl. Kalotaszeg, vagy a századeleji Felsőrákos. Felsőháromszéken azonban letakarva vitték, illetlenség lett volna mutatni.

Végezetül még annyit teszünk hozzá, hogy megfigyeléseink alapján a perefernumban azok a tárgycsoportok maradtak változatlanok, amelyek az élet alapszükségleteit szolgálják (alvás, étkezés, mosás, tisztálkodás), amelyek tehát nem látványosak és nem mindekinek a szeme előtt zajlanak le.

Az itt felsorolt elemzés egy jövődöbeli gyűjtő- és kutatómunka alapjául szolgál, ismertetését azért tartottuk közlésre érdemesnek, hogy felhívjuk a szakemberek figyelmét a perefernum-szevelekben rejlő források értékére. Ismerve ezeket a leveleket, alapos gyűjtés után felmérhetetlen fontosságú forrásértékként szolgálhat a néprajz- és gazdaságtörténet valamennyi ágának. Következeteséinket éppen az anyag hiányos volta miatt csak a legszigorúabban bizonyítható megállapításokra korlátoztuk.

